

เถโร อฏฺฐเม ทิวเส อนฺโตคามํ คจฺจนฺโต ตํ อาทาย ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ น อคฺมาลี ๖

อ. พระเถระ เมื่อไป สู่ภายในแห่งบ้าน ในวัน ที่แปด พาเอาแล้ว ซึ่งสามเณรชื่อว่าบัณฑิต นั้น ไม่ได้ไปแล้ว กับ ด้วยหมู่แห่งภิกษุ ๖

ก็การณา?

(อ. อันถาม) ว่า “(อ. พระเถระ ไม่ได้ไปแล้ว กับ ด้วยหมู่แห่งภิกษุ) เพราะเหตุอะไร” (ดังนี้) ๖

น ตาวสฺส จีวรปตฺตคฺคณณานิ วา อิริยาบถิ วา ปาสาทิโก โหติ; อปิ จ วิหารเณ สสฺส กตฺตพฺพตฺตํ อตฺถิ, เถโรปิ จ, ภิกฺขุสงฺฆเณ อนฺโตคามํ ปวิฏฺเฐ, สกฺลวิหารํ วิจฺรฺนฺโต อสฺมมฺภุจฺจุจฺจํ สมนฺชฺชิตฺวา ตุจฺจมาชเณสุ ปาณียปริโกชนียานิ อุปฏฺฐเปตฺวา พุณฺณิภฺชิตฺตานิ มณฺจปิจาทีนํ ปฏฺฐิเมตฺวา ปจฺจมา คามํ ปวิสฺติ; อปิ จ “ติตฺถิยา ตุจฺจวิหารํ ปวิสฺติวา ปสฺสสฺส สมนฺสฺส โคตมสฺส สาวกานํ นิสินฺหฺนฺจฺจนาณินํ วัตฺตํ มา ลภีสุติ สกฺลวิหารํ ปฏฺฐิคฺคิตฺวา ปจฺจมา คามํ ปวิสฺติ;

(อ. อันแก้) ว่า “(เพราะว่า) อ. การถือเอาซึ่งบาตรและจีวร ท. หรือ หรือว่า อ. อิริยาบถ (ของสามเณรชื่อว่าบัณฑิต) นั้น เป็นอาการยังความเลื่อมใสให้เกิด ย่อมเป็น หามิได้ ก่อน, อีกอย่างหนึ่ง อ. วัดอันพระเถระพึงกระทำ ในวิหาร มีอยู่, อีกอย่างหนึ่ง อ. พระเถระ ครั้นเมื่อหมู่แห่งภิกษุ เข้าไปแล้ว สู่ภายในแห่งบ้าน, เทียวไปอยู่ ตลอดวิหารทั้งสิ้น กวาดแล้ว ซึ่งที่ (อันภิกษุ ท.) ไม่กวาดแล้ว เข้าไปตั้งไว้แล้ว ซึ่งน้ำอันบุคคลพึงดื่มและน้ำอันบุคคลพึงบริโภค ท. ในภาชนะอันเปล่า ท. เก็บงำแล้ว (ซึ่งเสนาสนะ ท.) มีเตียงและตั้งเป็นต้น อัน (อันภิกษุ ท.) เก็บไว้ไม่ดีแล้ว ย่อมเข้าไป สู่บ้าน ในภายหลัง, อีกอย่างหนึ่ง (อ. พระเถระ คิดแล้ว) ว่า ‘อ. เดียรธีย์ ท. เข้าไปแล้ว สู่วิหารอันว่าง อยู่ได้แล้ว เพื่ออันกล่าวว่า (อ. ท่าน ท.) จงดู ซึ่งที่แห่งสาวก ท. ของพระสมณะ ผู้โคตม นิ่งแล้ว ท. ดังนี้ ดังนี้ ปฏิบัติแล้ว ซึ่งวิหารทั้งสิ้น ย่อมเข้าไป สู่บ้าน ในภายหลัง” (ดังนี้),

ตสฺมา ตํ ทิวสฺสปี สามเณเรเนว ปตฺตจิวรํ คาทาเปตฺวา ทิวาตรํ คามํ ปาวิสฺสิ ๖

เพราะเหตุนั้น แม้ในวันนั้น (อ. พระเถระ) ยังสามเณรนั้นเทียว ให้ถือเอาแล้ว ซึ่งบาตรและจีวร ได้เข้าไปแล้ว สู่บ้าน สายกว่า ๖

สามเณโร อุปชฺฌาเยน สทฺธิ คจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค มาตักํ ทิสฺวา “ภนฺเต อิหํ กิณฺนามาติ ปุจฺฉิ ๖

อ. สามเณร ไปอยู่ กับ ด้วยพระอุปัชฌาย์ เห็นแล้ว ซึ่งเหมือน ในระหว่างแห่งหนทาง ถามแล้ว ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. ที่) นี้ ชื่อว่า อะไร” ดังนี้ ๖

“มาติกา นาม สามเณราติ ๖

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนสามเณร (อ. ที่) นี้ ชื่อว่า เหมือน” ดังนี้ ๖

“อิมาย กิ กโรหฺมตีติ ๖

(อ. สามเณร ถามแล้ว) ว่า “(อ. ชน ท.) ย่อมกระทำ ซึ่งอะไร (ด้วยเหมือน) นี้” ดังนี้ ๖

“อิโต จิต จ อุทกํ หริตฺวา อตฺตโน สสฺสกมมํ กโรนฺตีติ ๑

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “(อ. ชน ท.) นำไปแล้ว ซึ่งน้ำ (จากที่) นี้ด้วย (จากที่) นี้ด้วย ย่อมกระทำ ซึ่งการงานในเพราะ ข้ำวกล้ำ ของตน” ดังนี้ ๑

“กึ ปน ภาเนตฺ อุทกสฺส จิตฺตํ อตฺถิติติ ๑

(อ. สามเณร ถาถามแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ กึ อ. จิต ของน้ำ มีอยู่ หรือ” ดังนี้ ๑

“นตฺถาสุติ ๑

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. จิต ของน้ำ) ย่อมไม่มี” ดังนี้ ๑

“เอวรูปํ อจิตฺตํ อตฺตโน อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตญฺจํ หรณฺติ ภาเนตฺติ ๑

(อ. สามเณร ถาถามแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. ชน ท.) ย่อมนำไป (ซึ่งน้ำ) อันมีจิตหาได้ อันมีอย่างนี้เป็นรูป สู้ที่อัน ตนทั้งปวารณาแล้วทั้งปวารณาแล้ว (หรือ)” ดังนี้ ๑

“อามาวุโสติ ๑

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ เออ (อ. อย่างนั้น)” ดังนี้ ๑

โส จินฺตสิ “สเจ เอวรูปมปิ อจิตฺตํ อตฺตโน อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตญฺจํ หริตฺวา กมมํ กโรนฺติ; กสฺมา สจิตฺตกาปิ จิตฺตํ อตฺตโน วเส วตฺเตตฺวา สมณธมฺมํ กาทู น สกฺขิสฺสณฺตีติ ๑

(อ. สามเณร นั้น คิดแล้ว) ว่า “ถ้าว่า (อ. ชน ท.) นำไปแล้ว (ซึ่งน้ำ) อันมีจิตหาได้ แม้อันมีอย่างนี้เป็นรูป สู้ที่อันตนทั้ง ปวารณาแล้วทั้งปวารณาแล้ว ย่อมกระทำ ซึ่งการงานไสร้, (อ. ชน ท.) แม้ผู้เป็นไปกับด้วยจิต จักไม่อาจ เพื่ออันยังจิต ให้เป็นไป ในอำนาจ ของตน แล้วจึงกระทำ ซึ่งสมณธรรม เพราะเหตุไร” ดังนี้ ๑

โส ปุโรโต คจฺฉนฺโต (P34) อสุกฺกาเร สรทณฺฑกํ อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา อภฺชิโกฏฺฐิยา โอลฺเกตฺวา อุชฺฐํ กโรนฺเต ทิสฺวา “ภาเนตฺ อิมเ เก นามาติ ปุจฺฉิ ๑

(อ. สามเณร) นั้น ไปอยู่ ข้างหน้า เห็นแล้ว (ซึ่งชน ท.) ผู้กระทำซึ่งลูกศร ผู้ยังคันแห่งลูกศรให้อ่อน ในไฟ แล้วจึงแลดู ด้วยที่สุดแห่งนัยน์ตา แล้วจึงกระทำอยู่ ให้ตรง ถาถามแล้ว ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. ชน ท.) เหล่านี้ ชื่อว่า พวกไหน” ดังนี้ ๑

“อสุกฺการา นามาวุโสติ ๑

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. ชน ท. เหล่านี้) ชื่อว่า ผู้กระทำซึ่งลูกศร” ดังนี้ ๑

“กึ ปน เต กโรนฺตีติ ๑

(อ. สามเณร ถาถามแล้ว) ว่า “กึ (อ. ชน ท.) เหล่านั้น ย่อมกระทำ ซึ่งอะไร” ดังนี้ ๑

“อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา สรทณฺทกํ อุชฺฐํ กโรณฺตีติ ๖

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “(อ. ชน ท. เหล่านั้น) (ยังคั่นแห่งลูกศร) ให้ร้อนแล้ว ไนไฟ ย่อมกระทำ ซึ่งคั่นแห่งลูกศร ให้ตรง” ดังนี้ ๖

“สจฺจิตฺตโก ภาณเต เอโสติ ๖

(อ. สามเณร ถาเมแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. คั่นแห่งลูกศร) นั้น เป็นของเป็นไปกับด้วยจิต (ย่อมเป็น) (หรือ)” ดังนี้ ๖

“อจฺจิตฺตโก อาวุโสติ ๖

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. คั่นแห่งลูกศรนั้น) เป็นของมีจิตหาไม่ได้ (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ๖

โส จินฺตลฺลํ “สเจ อจฺจิตฺตกํ คเหตุวา อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา อุชฺฐํ กโรณฺตีติ; กสฺมา สจฺจิตฺตกาปิ อตฺตโน จิตฺตํ วเส วตฺเตตฺวา สมณธมฺมํ กาทํ น สกฺขิสฺสนฺตีติ ๖

(อ. สามเณร) นั้น คิดแล้ว ว่า “ถ้าว่า (อ. ชน ท. ผู้กระทำซึ่งลูกศร) ถือเอาแล้ว (ซึ่งคั่นแห่งลูกศร) อันมีจิตหาไม่ได้ (ยังคั่นแห่งลูกศร) ให้ร้อนแล้ว ไนไฟ ย่อมกระทำ ให้ตรงไซ้, (อ. ชน ท.) แม้ผู้เป็นไปกับด้วยจิต จักไม่อาจ เพื่ออันยังจิต ของตน ให้เป็นไป ในอำนาจ แล้วจึงกระทำ ซึ่งสมณธรรม เพราะเหตุไร” ดังนี้ ๖

อถ ปุรฺโต คนฺตฺวา อรณฺมิณาวิกาสินิ ตจฺจนฺเต ทิสฺวา “ภาณเต อิมเ เก นามาติ ปุจฺจิ ๖

ครั้งนั้น (อ. สามเณร) ไปแล้ว ข้างหน้า เห็นแล้ว (ซึ่งชน ท.) ผู้ถากอยู่ (ซึ่งอุปรกณ ท.) มีกำและกงและดุมเป็นต้น ถาเมแล้ว ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. ชน ท.) เหล่านี้ ชื่อว่า พวกไหน” ดังนี้ ๖

“ตจฺจกา นามาวุโสติ ๖

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. ชน ท. เหล่านี้) ชื่อว่า ช่างถาก” ดังนี้ ๖

“กึ ปน เต กโรณฺตีติ ๖

(อ. สามเณร ถาเมแล้ว) ว่า “กึ (อ. ช่างถาก ท.) เหล่านั้น ย่อมกระทำ ซึ่งอะไร” ดังนี้ ๖

“ทารุณิ คเหตุวา ยานกาทินิ จกฺกานิ กโรณฺตีติ อาวุโสติ ๖

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. ช่างถาก ท. เหล่านั้น) ถือเอาแล้ว ซึ่งท่อนไม้ ท. ย่อมกระทำ ซึ่งล้อ ท. (แห่งพาหะ ท.) มียานน้อยเป็นต้น” ดังนี้ ๖

“เอตานิ ปน สจฺจิตฺตานิ ภาณเตติ ๖

(อ. สามเณร ถาเมแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ กึ (อ. ท่อนไม้ ท.) เหล่านั้น เป็นของเป็นไปกับด้วยจิต (ย่อมเป็น) (หรือ)” ดังนี้ ๖

“อจิตตกานิ อาวุโสติ ฯ

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. ท่อนไม้ ท. เหล่านั้น) เป็นของมีจิตหาได้ (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ฯ

อถสฺส เอตทโหสิ “สเจ อจิตตกานิ กญฺจกลิงฺครานิ คเหตฺวา จกฺกาทีนํ กโรนฺติ; สจิตตกา กสฺมา อตฺตโน จิตฺตํ วเส วตฺเตตฺวา สมณธมฺมํ กาทู น สกฺขิสฺสนฺติตฺติ ฯ

ครั้งนั้น (อ. ความคิด) นั้น ว่า “ถ้าว่า (อ. ช่างถาก ท.) ถือเอาแล้ว ซึ่งไม้และท่อนฟืน ท. อันมีจิตหาได้ ย่อมกระทำ (ซึ่งอุปการณ ท.) มีลือเป็นต้นไซ้, (อ. ชน ท.) ผู้เป็นไปกับด้วยจิต จักไม่อาจ เพื่ออันยังจิต ของตน ให้เป็นไป ในอำนาจ แล้วจึงกระทำ ซึ่งสมณธรรม เพราะเหตุไร” ดังนี้ ได้มีแล้ว (แก่สามเณร) นั้น ฯ

โส อิมานิ การณานิ ทิสฺวา “ภนฺเต สเจ ตุมฺหากํ ปตฺตจิวฺรํ ตุมฺहे คณฺเหยฺยาถ; อหํ นีวตฺเตยฺยนฺติ ฯ

(อ. สามเณร) นั้น เห็นแล้ว ซึ่งเหตุ ท. เหล่านี้ (กล่าวแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าว่า อ. ท่าน ฟังถือเอา ซึ่งบาตรและจิวร ของท่าน ไซ้, อ. กระผม ฟังกลับ” ดังนี้ ฯ

เถโร “อโย อธฺนา ปพฺพชิตํ ทหรสามณโร มํ อนฺุพฺนธฺมาโน เอวํ วทสฺสิจฺฉิ จิตฺตํ อนฺุปปาเทตฺวา “อาหฺร สามณฺธาติ วตฺวา อตฺตโน ปตฺตจิวฺรํ อคฺคเหสิ ฯ

อ. พระเถระ ยังจิต ว่า “อ. สามเณรเด็ก นี้ ผู้บวชแล้ว โดยกาลไม่นาน ติดตามอยู่ ซึ่งเรา ย่อมกล่าว อย่างนี้” ดังนี้ ไม่ให้เกิดขึ้นแล้วเทียว กล่าวแล้ว ว่า “ดูก่อนสามเณร (อ. เธอ) จงนำมา” ดังนี้ ได้ถือเอาแล้ว ซึ่งบาตรและจิวร ของตน ฯ

สามณโรปิ อุปฺชฌายํ วนฺทิตฺวา นีวตฺตนฺโต “ภนฺเต มยฺหํ อาหฺรํ อาหฺรณฺตา โรหิตมจฺจรเสเนว อาหฺเรยฺยาถาติ อาห ฯ

แม่ อ. สามเณร ไหว้แล้ว ซึ่งพระอุปัชฌาย์ เมื่อกลับ กล่าวแล้ว ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. ท่าน) เมื่อนำมา ซึ่งอาหาร แก่กระผม ฟังนำมา ด้วยรสแห่งปลาตะเพียนแดงนั้นเทียว” ดังนี้ ฯ

“กหํ ลภิสฺสามิ อาวุโสติ ฯ

(อ. พระเถระ ถามแล้ว) ว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. เรา) จักได้ (ณ ที่) ไหน” ดังนี้ ฯ

“ภนฺเต สเจ อตฺตโน ปุณฺณเณน (P35) อลภณฺตา มม ปุณฺณเณน ลภิสฺสาติ อาห ฯ

(อ. สามเณร) กล่าวแล้ว ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าว่า (อ. ท่าน) เมื่อไม่ได้ ด้วยบุญ ของตน จักได้ ด้วยบุญ ของกระผม” ดังนี้ ฯ

เถโร “ทหรสามณฺรสฺส พหิ นิสินฺนทฺสฺส ปริปนฺโนปิ ภเวยฺยาติ กุญฺจิกํ ทตฺวา “มยฺหํ วสนคพฺภสฺส ทฺวารํ วิวริตฺวา อนฺโต ปริสิตฺวา นิสฺสียาสฺสิจฺฉิ อาห ฯ

อ. พระเถระ (คิดแล้ว) ว่า “แม่ อ. อันตรายเป็นเครื่องเบียดเบียนรอบ ฟังมี แก่สามเณรผู้เป็นเด็ก ผู้นั้นแล้ว ในภายนอก” ดังนี้ ให้แล้ว ซึ่งกุญแจ กล่าวแล้ว ว่า “(อ. เธอ) เปิดแล้ว ซึ่งประตู แห่งห้องเป็นที่อยู่ ของเรา เข้าไปแล้ว ในภายใน ฟังนั้น” ดังนี้ ฯ

โส ตถา กตฺวา อตฺตโน กรชกาเย ฌาณํ โอตฺตาเรตฺวา อตฺตภาวํ สมฺมสนฺโต นิสฺสีทิ ฯ

(อ. สามเณร) นั้น กระทำแล้ว เหมือนอย่างนั้น ยังญาณ ให้ข้ามลงแล้ว ในกรัชกาย ของตน นั่งพิจารณาอยู่แล้ว ซึ่งอัฏฐภาพ
 ฯ